

Zofia Nowakowska

Działalność gorzowskiego Oddziału Folskiego Towarzystwa Historycznego w latach 1990-92

Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny nr 1, 90-94

1994

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ZOFIA NOWAKOWSKA

DZIAŁALNOŚĆ GORZOWSKIEGO ODDZIAŁU
POLSKIEGO TOWARZYSTWA HISTORYCZNEGO
W LATACH 1990-1992

Działający od 1970 r. Oddział Polskiego Towarzystwa Historycznego (PTH) w Gorzowie skupiał w swych szeregach od 40 do 26 członków.

W latach 1990-1992 liczba członków nie przekroczyła 26 osób, w tym: 18 historyków, 2 archeologów, 2 matematyków i 4 przedstawicieli innych specjalności.

W latach 1988-1991 prezesował Oddziałowi mgr Antoni Kan-tecki, a od 7 IX 1991 r. do chwili obecnej – mgr Władysław Czyżewski. W tym okresie działalność Oddziału prowadzona była w następujących kierunkach:

- praca naukowo-badawcza,
- popularyzacja osiągniętych badań,
- patronat nad Klubem Pioniera Miasta Gorzowa.

Praca naukowo-badawcza

- mgr Tadeusz Seniów uczestniczył w badaniach, prowadzonych pod kierunkiem mgr Teresy Witkowskiej nad odkrytym w Rościnnie (gm. Myślibórz) stanowiskiem manufaktury fajek z XVIII wieku. Pierwsza część raportu z badań opublikowana została w „*Materiałach Zachodniopomorskich*”, tom XXXV/VI, 1989-90.

- mgr Tadeusz Szczurek opracował skarb z Kunowic (gm. Słubice), gdzie znaleziono ponad 400 brandenburskich brakteatów z XV wieku. Tekst opracowania złożono w roku 1992 w redakcji „*Wiadomości Numizmatycznych*”. Brał udział także w opracowaniu

monet ze średniowiecznego cmentarzyska w Dębczynie (gm. Białołogard), nad którymi pracował wraz z mgrem Andrzejem Sikorskim. Tekst opracowania wygłoszono na sesji numizmatycznej w Toruniu w roku 1992.

Obaj archeolodzy wykonują swe prace w ramach służbowych obowiązków wynikających z ich pracy w Muzeum w Gorzowie.

– mgr Antoni Kantecki gromadzi zabytki odnoszące się do dziejów oświaty oraz zbiera materiały dokumentujące działalność nauczycieli-społeczników.

– dr Ryszard Turko interesuje się gorzowskim przemysłem. Opracował historię Zakładów Chemicznych „Stilon”.

– dr Stanisław Adamczyk bada historię swojego miasta – Skwierzyny.

– mgr Jerzy Sygnecki specjalizuje się w problematyce stosunków polsko-niemieckich panujących na pograniczu w okresie międzywojennym.

– mgr Władysław Czyżewski interesuje się problematyką dawnych ziem wschodnich Rzeczypospolitej.

– mgr Zbigniew Czarnuch bada dzieje regionu ze szczególnym uwzględnieniem historii XIX i XX wieku.

– Witold Karpyza zajmuje się problematyką stosunków polsko-białoruskich na terenie powiatu Swisłocz.

Popularyzacja osiągniętych badań

Najczęściej stosowaną formą popularyzacji badań są referaty, wygłaszane na zebraniach Oddziału PTH, w szkołach i na okolicznościowych sesjach. W latach 1990-1992 wygłoszono następujące referaty:

– Zofia Nowakowska – „Ruch społeczno-kulturalny w Gorzowie w latach 1945-1955”;

Zofia Nowakowska – „Więźniarki z Ravensbrück w Gorzowie”;

Antoni Kantecki – „Generał Stanisław Bułak-Bałachowicz”;

Antoni Kantecki – „Stosunki polsko-litewskie w okresie międzywojennym”;

Stanisław Adamczyk – „Dzieje Skwierzyny od otrzymania praw miejskich do czasów współczesnych”;

Władysław Czyżewski – „Konfederacja targowicka i wojna w obronie Konstytucji 3 Maja”;

Zdzisław Linkowski – „Historyczne podstawy stosunków polsko-ukraińskich”;

Jerzy Sygnecki – „Stosunki polsko-niemieckie w okresie międzywojennym”;

Witold Karpyza – „Stosunki polsko-białoruskie w okresie międzywojennym”;

W roku 1991 przypadła 200 rocznica uchwalenia Konstytucji 3 Maja, którą Oddział uczcił organizując sesję popularnonaukową. Wzięło w niej udział 35 osób. Wygłoszono referaty:

Zdzisław Linkowski – „Konstytucja 3 Maja początek nowoczesnej demokracji”;

Władysław Czyżewski – „Stan moralności społeczeństwa polskiego w XVIII w.”;

Waldemar Sikorski – „Sylwetka króla Stanisława Augusta”;

Jerzy Sygnecki – „Problem wojska polskiego w okresie Sejmu Czteroletniego”;

Antoni Kantecki – „Pisma polityczne Hugona Kołłątaja i ich wpływ na kształt Konstytucji 3 Maja”;

Ryszard Turko – „Myśl polityczna Stanisława Staszica w dobie Sejmu Czteroletniego”;

Stanisław Adamczyk – „Jan Dekert z Bledzewa – Prezydent Starego Miasta Warszawy”.

W ramach tej samej rocznicy – podczas uroczystej sesji Rady Miasta Gorzowa – wygłosili referaty Antoni Kantecki i Władysław Czyżewski.

Na sesji wyjazdowej w Bledzewie S. Adamczyk i W. Czyżewski, a w Dębnie referentami byli W. Sikorski i J. Sygnecki.

Drugą formą popularyzacji badań – są publikacje, w których ukazały się opracowania naszych gorzowskich historyków.

Referat Stanisława Adamczyka – „Jan Dekert z Bledzewa” – opublikowany został przez Bibliotekę Regionalną Gorzowskiego Towarzystwa Kulturalnego. To samo wydawnictwo w publikacji pt. „... których pamiętamy” przedstawiło sylwetkę Romana

Ulatowskiego, pierwszego organizatora szkolnictwa podstawowego w mieście i powiecie gorzowskim w latach 1945-1947. Opracował ją Antoni Kantecki.

Witold Karpyza od szeregu lat jest stałym korespondentem kwartalnika „Białostoczczyzna”, wydawanego przez Białostockie Towarzystwo Naukowe. Artykuły dotyczą Swisłoczy, Rosi, Izabelina, kościoła w Wolpie, Łyskowa.

Józef Cabaj – redaguje kwartalnik „Drezdenko” i „Stare Kurowo”. Jan Nowik jest redaktorem miesięcznika „Nad Odrą”, w którym drukowali artykuły: Zbigniew Czarnuch, Zdzisław Linkowski, Jan Nowik, Ryszard Turko, Antoni Kantecki, Władysław Czyżewski i Kazimierz Letowt.

Zbigniew Czarnuch publikuje swe prace na łamach „Ziemi Gorzowskiej” i miesięcznika „Trakt”, w którym również drukuje Zdzisław Linkowski i Stanisława Janicka.

Klub Pioniera

Jako agenda PTH w Gorzowie działa od 1980 r. Klub Pioniera Miasta Gorzowa – zorganizowany i prowadzony przez Zofię Nowakowską. Głównym jego celem było dotarcie do mieszkańców Gorzowa, którzy mieszkają tu od 1945 r. do chwili obecnej, a zadaniem jest poznawanie i opracowanie organizacji życia w Gorzowie po 1945 r. Jest to realizowane przez kompletowanie dokumentów osobistych (i nie tylko) przekazywanych przez osoby, które pełniły w mieście znaczące funkcje lub w ogóle pracowały. Do Prezydium Klubu wchodzi pionierzy reprezentujący podstawowe dziedziny życia – od 1945 roku do chwili przejścia na zasłużony odpoczynek.

I tak:

inż. Bogdan Grams – budownictwo i architekturę,

Zdzisław Karaśkiewicz – finanse,

dr Zbigniew Cierkoński – oświatę,

dr Ryszard Braun – służbę zdrowia,

Mieczysław Wardziński – kupiectwo,

Mieczysław Kamiński – środowisko kolejarskie,

Stanisław Smużny – rzemiosło.

Jedenaście lat pracy z pionierami pozwoliło na zgromadzenie obszernego archiwum, obejmującego dokumenty z lat 1945-1950. Dotyczą one wszystkich dziedzin życia w mieście. Swoje dokumenty przekazali nam pierwsi gospodarze miasta: Florian Kroenke – pierwszy starosta powiatowy, a potem wicewojewoda; Leon Kruszona – I wiceprezydent miasta; dr Ryszard Braun – organizator szpitala PCK; Aleksander Gąsowski – założyciel pierwszego zawodowego teatru w Gorzowie 1947/48 i wielu innych.

Archiwum Klubu Pioniera pełni także funkcję „pogotowia historycznego”, które udziela telefonicznie wszelkich informacji dotyczących naszego miasta, pomaga i udostępnia materiały studentom i uczniom, piszącym prace magisterskie, dyplomowe lub referaty.

Materiały archiwalne są na bieżąco uzupełniane przez drugie pokolenie gorzowiaków. Szczególnie obszerny jest zbiór pamiętników.

Gorzowski Oddział PTH ma swą siedzibę w budynku Muzeum przy ulicy Warszawskiej.